

**TOG' VA TOG' OLDI HUDUDLARIDA TEXNIK TA'MINOTINING O'ZIGA XOS
XUSUSIYATLARI, MUAMMOLARI VA ULARNI YECHIMI**

<https://doi.org/10.5281/zenodo.17010494>

Sarimsakov Sh.M

*O'zbekiston Respublikasi Qurolli Kuchlari Kichik mutaxassislar tayyorlash markazi
boshlig'ining qurol-aslaha bo'yicha o'rinbosari,
mustaqil izlanuvchi podpolkovnik.*

Anatasiya: *Ushbu maqolamda tog' va tog' oldi hududlarda texnik ta'minoti vazifalarini bajarishda texnik ta'minoti kuch va vositalariga bevosita ta'sir etuvchi omillar hamda o'ziga xos jihatlari, aniqlangan muammolar va ularni yechimlari to'g'risida ma'lumotlar keltirib o'tilgan.*

Kalit so'zlar: *Texnik ta'minot, kuch vositalar, tog' sharoiti, ob-havo, boshqarish, taktik bo'linma, ta'mirlash, tiklash, qurol-aslaha, tahlil, vazifalar, maqsad.*

Ааннотация: *В статье представлена информация о факторах, которые непосредственно влияют на силы и средства технического обеспечения при выполнении задач технического обеспечения в горных и предгорных районах а также их специфические аспекты выявленные проблемы и пути их решения.*

Ключевые слова: *Техническое обеспечение, силы и средства, горные условия, погода, управление, ремонт, восстановление, вооружение, анализ, задачи, цель*

Abstract: *This article presents information on the factors that directly affect the forces and means of technical support in the performance of technical support tasks in mountainous and foothill areas, as well as their specific aspects, identified problems and their solutions.*

Key words: *Technical support, forces and means, mountain conditions, weather, management, tactical unit, repair, restoration, weapons, analysis, tasks, goal.*

Hozirda tog'li va shahar sharoitlarda olib borilayotgani va aynan shu mojarolarda maxsus harakatlarni o'ziga xosligi, tabiiy sharoitning fizik-geografik xususiyatlari, ularni harakatlarni tashkillashtirishda va olib borishda ta'sir etadigan omillaridan kelib chiqib tog'li sharoitda qo'shinlar maxsus harakatida texnik ta'minotni tashkillashtirish va olib borish kabi chuqur va o'rganilmagan savollarni qayta ko'rib chiqish va ularni qo'shinlarda jangovar harakatlarga tayyorgarlik ko'rish va olib borishda samarali foydalanishi uchun qo'llanmalar ishlab chiqish va texnik ta'minoti organlarining yoshovchanligini va samaradorligini oshirishda tavsiyalar ishlab chiqishni taqazo etadi [1].

Qurolli va harbiy mojarolarda ortirilgan tajriba harbiylarni qo'shinlar tayyorgarligi tizimini butkul o'rganishgina emas, balki zamonaviy sharoitlarda harbiy xavfsizlikni ta'minlashda Qurolli Kuchlar va harbiy tuzilmalarni o'rni va rolini o'rganishga imkon berdi. Shunga ko'ra, yetarlilik darajasida bizning mamlakatimizni havfsizligi va mudofaa qobiliyatini kuchaytirish savollarini dolzarbligi o'z o'rnini saqlab kelmoqda.

Tog'li sharoitda qo'shinlar maxsus harakatida brigadaning texnik ta'minotini o'rganish va uning vazifalarini bajarish usullarini takomillashtirish talab etilmoqda.

Tog'li sharoitda qo'shinlar maxsus harakatida brigadaning texnik ta'minotini o'rganish maqsadida quyidagi asosiy vazifalarni bajarish dolzardir:

zamonaviy qurolli mojarolarning xususiyatlarini hisobga olgan holda yetakchi xorijiy davlatlar armiyalarida olib borilgan jangovar harakatlari tajribasini o'rganish;

qo'shinlar maxsus harakatlariga tayyorgarlik ko'rish va uni olib borishda texnik ta'minotni tashkillashtirishni o'ziga xos xususiyatlarini ochib berish;

tahlil natijalarini umumlashtirish, hamda tog'li sharoitda qo'shinlar maxsus harakatlarida texnik ta'minotni tashkillashtirish bo'yicha taklif va tavsiyalarni ishlab chiqish.

Tog'li sharoitda qo'shinlar maxsus harakatida brigadaning texnik ta'minotini takomillashtirish tog'li xududni fizik-geografik xususiyatlarini inobatga olgan holda, texnik ta'minot vazifalarining yangi bajarish usullari ishlab chiqishdan iborat bo'ladi va amalga oshirish mexanizmlari qo'llana boshlaydi.

Tog'li sharoitda qo'shinlar maxsus harakatida brigadaning texnik ta'minotini takomillashtirish shundan iboratki, undagi barcha nazariy fikr

va mulohazalar, xulosalar va takliflar, qurolli mojarolar davomida tog'li sharoitda qo'shinlar maxsus harakatida doimiy shay qismlarsida texnik ta'minotni tashkillashtirish haqidagi ishlab chiqilgan tavsiyalar natijasida nazariy bilimlarni oshirish va tadqiq etishdir [1].

Tog' va tog' oldi hududlarida texnik ta'minotining o'ziga xos xususiyatlari va ta'sir etuvchi omillar quyidagilar bo'lishi mumkin:

texnik ta'minoti (kuch va vositalar) bo'linmalarini boshqarishni qiyinlashishi;

qurol-aslaha va harbiy texnikalarni erkin xarakatlanishini qiyinlashishi;

safdan chiqqan qurol-aslaha va harbiy texnikalarni evakuasiya qilish jarayonini qiyinlashishi;

texnik ta'minoti bo'linmalarini yashovchanligi, niqoblanishi hamda safdan chiqqan qurol-aslaha va harbiy texnikalarni ta'mirlash va tiklash ishlarini olib borishni qiyin kechishi;

ob-havo sharoiti (kun, tun, sovuq, issiq, qor ko'chishi, tosh ko'chishi va x.k);

yuqorida joylashgan bo'linmalarga kerakli bo'lgan moddiy vosita va o'q-dorilarni yetkazib berishi;

texnikalarning ekspluatasion ko'rsatkichlarini ko'tarib ketishi, texnikalarni qizib ketishi suv qaynashi;

texnik razvedka tadbirlarini olib borishni murakkabligi.

Ta'sir etuvchi omillardan kelib chiqib texnik ta'minoti bo'linmalari bu vazifalarni bajarishda shaxsiy tarkibni ahloqiy-ruhiy chiniqtirish, qo'shinlarni texnik ta'minoti, har tomonlama ta'minot, komandirlar, shtablar va qo'shinlarni tayyorlash, shunigdek harbiy san'atni, jumladan harbiy ilimni keng qismini qamrab oluvchi taktikani shakllantirish kabi katta majmuaviy tadbirlarni o'tkazishni taqazo etadi.

Bundan tashqari bo'linmalarni o'ziga xos davrda taktik harakatlarini o'rganishi va texnik ta'minotni tashkillashtirishi uchun nizom va qoidalarni chuqur bilish va ularni amaliyotda qo'llay olishni talab qiladi [5].

Yuqoridagi muammolar yechimi tariqasida quyidagilarni keltirish mumkin bo'ladi:

Tog' va tog' oldi hududlarida jangovar vazifani bajarishga jalb qilingan bo'linmalarni sifatli tayyorlashga yetarlicha vaqt berish;

qurol-aslaha va harbiy texnikalarni har qanday sharoitda bo'lishidan qa'tiy nazar bajariladigan vazifalarni ko'lamiga ko'ra tayyorlash;

birinchi navbatda kerakli bo'ladigan zahira ehtiyot qismlarni qo'llashga tayyorlash;

texnik ta'minoti bo'linmalari bilan uslubiy-yo'riq mashg'ulotlarini tog' sharoitida texnikalarni ekspluatasiya qilish mavzusi bo'yicha nazariy va amaliy ko'nikmalarini hosil qilish;

zamonaviy texnik vositalaridan biri uchuvchisiz uchish apparatlarini (UUA) texnik razvedka, kuzatuvni tashkillashtirish hamda o'q-dorilar va moddiy vositalarni yetkazib berishda qo'llash.

Vaxolanki zamonaviy qurolli mojarolarda aynan NQT tomonidan bu kabi uchish vositalaridan aynan kam talofat ko'rish va shaxsiy tarkibni yashovchanligini va texnikalarni sarflash resurslarini saqlash maqsadida keng ko'lamda turli xildagi UUA dan foydalanilayotgani yaqqol ko'rinib turibdi [6].

Brigadalarining qo'shinlar maxsus harakatlarida qurolli mojarolarni hal etishdagi yangi jangovar harakatlar shakli hisoblanadi, bunga ko'ra joyning fizik-geografik xususiyatlaridan kelib chiqib qo'shinlar texnik ta'minotini tashkillashtirish savollari puxta o'rganilmaganligi va qismda (batalon) komandirlarining qurol-aslaha (moddiy-texnik ta'minot) bo'yicha o'rinbosarlarining amaliy tajribalari kamligi sababli qo'shimcha izlanishlar va tajribalar tahlilini o'rganish talab etayotganligida ko'rildi.

Amaldagi rahbariy hujjatlar, o'quv-uslubiy qo'llanmalarda texnik ta'minotni tashkillashtirishning o'ziga xos xususiyatlari ochib berilgan bo'lib biroq, hozirgi shiddat bilan o'zgarayotgan davrda texnik ta'minotni tashkillashtirishda hududning fizik-geografik xususiyatlaridan kelib chiqib tog'li sharoitda texnik razvedkani olib borish uchun uchuvchisiz uchish apparatlarini (UUA) qo'llash, boshqa kuch tuzilmalarining texnik ta'minoti shaxsiy tarkibini birgalikdagi qo'llanishi bo'yicha vazifalar, komandirning qurol-aslaha bo'yicha o'rinbosariga tog'li sharoitda texnik ta'minotni tashkillashtirish bo'yicha alohida qo'llanmalar belgilanmagan [6].

Bugungi kunga qadar sodir bo'lgan qurolli majorolar tahlili shuni ko'rsatib keldiki texnik ta'minotini tashkillashtirishda zamonaviy UUA keng ko'lamda qo'llab kelindi bunga

misol tog'li Qarabog' majorolarida tog'li hududlarda moddiy vositalar va o'q-dorilarni yetkazib berishda 100-150 kg yuk ko'tarish qobiliyatiga ega bo'lgan UUA (dron) lardan keng foydalanib kelindi [5].

UUA (dron) lardan texnik va barcha turdagi razvedka olib borish ishlari uchun qo'llanildi desak adashmagan bo'lamiz, ammo 60-70% UUA dushmanni tirik kuchlari, boshqaruv punktlari, otish istehkomlari, moddiy vositalar, o'q-dorilar omborlari hamda safdan chiqqan qurol-aslaha va harbiy texnikalarni ta'mirlash tiklash joylarini aniqlash uchun qo'llanildi [5].

Xulosa texnik ta'minoti bo'linmalariga bo'lgan talablar juda ortib bormoqda va bu o'z navbatida texnik ta'minoti kuch va vositalari ta'mirlash bo'linmalarini mobil moddiy yordam ko'rsatish punktlari kuchi bilan safdan chiqqan qurol-aslaha va harbiy texnikalarni tez muddat ichida ta'mirlab tiklash safga qaytarish bilan ifodalanib qoladi.

Xozirgi zamonaviy qurolli majoralarda texnik ta'minoti tizimini yanada takomillashtirish maqsadida texnik ta'minoti bo'linmalarini ko'p maqsadga mo'ljallangan zamonaviy UUA hamda ko'chma ta'mirlash ustaxonalari bilan ta'minlash asosiy vazifamiz bo'lib qoladi.

QO'LLANILGAN MANBALARNING RO'YXATI:

1. Техническое обеспечение войск в бою и операции / Воен. акад. Бронетанковых войск. – М. : Воениздат, 2008. – 214 с.
2. Силы и средства технического обеспечения / А. Н. Капусто [и др.] // Воен. акад. Респ. Украина, 2022. – 254 с.
3. Степшин, М. Л. Особенности технического обеспечения российских войск локальных войнах и вооруженных конфликтах / М. Л. Степшин // Воен. мысль. – 2008. – 156 – 168 с.
4. Гайдай, А. И. Техническое обеспечение: проблемы и решения / А. И. Гайдай // Арсенал. Военно-промышленное обозрение. – 2021. – 219-223 с.
5. <https://www.google.co.uz/>. 12.09.2024 й.
6. <http://militaryarticle.ru/voennaya-mysl> 11.03.2025 г.